

การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

The Development of Model for Participatory Development of Teachers' Competency In the Secondary School Office of Education Service Area 3

ชูชาติ มงคลเมฆ

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Email : Chuchart.01062508@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 235 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2) สร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจัดทำ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมและนำไปตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3) ประเมินรูปแบบโดยการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งหมดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 47 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางส่วนความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ประกอบด้วย 2.1) หลักการและเหตุผล 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) กรอบแนวคิด/ทฤษฎี 2.4) กระบวนการพัฒนาซึ่งประกอบด้วยรายการปฏิบัติ 3 ด้าน คือ 2.4.1) ด้านความรู้เรื่องการบริหารหลักสูตรและการจัดการการเรียนรู้ และเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนจำนวน 15 รายการ 2.4.2) สมรรถนะด้านทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานการทำงานเป็นทีมและการพัฒนาผู้เรียนจำนวน 13 รายการ 2.4.3) สมรรถนะด้านเจตคติเรื่องภาวะผู้นำของครูเรื่องการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือจำนวน 11 รายการ 2.5) ประโยชน์ที่ได้รับ 3) รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมทุกองค์ประกอบมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.83$) และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.80$) ซึ่งสูงกว่าค่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ $\mu = 3.80$

คำสำคัญ: สมรรถนะครู, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the problems and needs for participatory development of teachers' competency in the schools governed under the secondary educational service area 3; 2) to construct and examine the model for participatory development of teachers' competency in the schools governed under the secondary educational service area 3; and 3) to evaluate the suitability and feasibility of the model for participatory development of teachers' competency in the schools governed under the secondary educational service area 3. The research was conducted in three stages as following: Stage 1: studying the problems and needs for participatory development of teachers' competency by using 235 administrators and teachers as samples, which were obtained by multi-stage sampling, and five-scale questionnaire with reliability of 0.94 as research instrument. Data were analyzed for mean and standard deviation. Stage 2: constructing and examining the model for participatory development of teachers' competency. A model development for participatory development of teachers' competency was created and examined for the content validity and structural validity through focus group meetings of 13 professors. The research instrument was the records of group conversation and the data were analyzed by content analysis techniques. Stage 3: assessment of the model by gathering the opinions from 47 school administrators of the secondary educational service office area 3. The research instrument was an evaluation form for suitability and feasibility of the model, and the data were analyzed for mean and standard deviation. The results showed that 1) the problems of participatory development of teachers' competency were at a moderate level, whereas the overall needs were at a high level; 2) The model for participatory development of teachers' competency in the schools governed under the secondary educational service area 3 consisted of 2.1) principles and rationales, 2.2) objectives, 2.3) conceptual frameworks/theories, 2.4) development process that contained three competencies, including 2.4.1) 15 lists of practice for the knowledge of curriculum administration and learning management and the research for learners' development, 2.4.2) 13 lists of practice for skills in achieving the teamwork performance and developing the students, 2.4.3) 11 lists of practice for attitudes towards teachers' leadership regarding the relationship and cooperation, and 2.5) the benefits from this research; 3) The model for participatory development of teachers' competency had overall suitability at high level ($\mu = 3.83$) and its feasibility was also found to be at a high level ($\mu = 3.80$) which was higher than the standard criteria at $\mu = 3.80$.

Keyword: Teacher Competency, Participatory

1. บทนำ

การจัดการศึกษาให้บังเกิดผลดีมีคุณภาพจะทำให้เกิดการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้นั้นต้องอาศัยครูเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา เพราะปัจจัยสำคัญที่เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จทางการศึกษาคือ “ครู” ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน [1] ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง

การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อม วิชาชีพครูจึงควรเป็นวิชาชีพของคนดี คนเก่ง ในสังคมและผู้ประกอบวิชาชีพนี้ควรเป็นต้นแบบทางด้าน คุณธรรมจริยธรรม ความประพฤติการปฏิบัติ การ ดำรงชีวิต และสามารถชี้นำสังคมไปในทางที่ดี และ เหมาะสม ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะในทุก ๆ ด้านที่มีผลต่ออาชีพของตน และความยั่งยืนขององค์กร การพัฒนาสมรรถนะครูให้มีความรู้ความสามารถในการ

จัดการการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างมีระบบ และเกิดคุณภาพสูงสุดจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในยุคปัจจุบัน แต่ในสภาพความเป็นจริงปัจจุบันพบว่า ครูผู้จัดการการเรียนรู้ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการจัดการการเรียนรู้คุณภาพของครูทั้งที่จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนจากสำนักต่าง ๆ การวิจัย และความเห็นนักวิชาการมีความเห็นตรงกันว่าปัจจุบันครูมีความรู้ความสามารถมีคุณธรรม และจริยธรรมต่ำ ซึ่งหากครูผู้จัดการการเรียนรู้มีคุณภาพหรือสมรรถนะที่สูง ปัญหาที่กล่าวข้างต้นอาจไม่เกิดขึ้นหรือรุนแรง แนวคิด และความเป็นมาของสมรรถนะมาจากแนวคิดของนักวิชาการที่หลากหลายเพื่อค้นหาคุณลักษณะของบุคคล ซึ่งได้แก่ความรู้ ทักษะความสามารถตลอดจนคุณสมบัติต่าง ๆ

การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญของสถานศึกษาในการพัฒนาการศึกษา โดยการเปิดโอกาสให้ครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาตามกระบวนการในด้านบริหารวิชาการงบประมาณบุคคล และบริหารทั่วไปเกี่ยวกับการร่วมคิดร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบ และแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการขององค์กรที่สำคัญที่สุด คือ เกิดการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามกระบวนการของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาโดยยึดหลักว่าทุกคน ทุกฝ่ายต้องเรียนรู้ รับผิดชอบต่อกัน การดำเนินงานทั้งองค์กรมิใช่เพียงผู้เดียวเท่านั้น ครูจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนหรือองค์กรเพราะถ้าครูทุ่มเทในการปฏิบัติงานของโรงเรียนหรือขององค์กรของตนแล้วความต้องการช่วยเหลือ และกำลังใจของผู้บริหารต่างปรารถนาให้บุคคลขององค์กรมีความทุ่มเทในการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบ ซึ่งจะทำให้ได้ผลงานที่มีปริมาณ และคุณภาพ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในโรงเรียนของครูเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

ปัญหาดังกล่าวประกอบกับข้อเสนอแนะของสมศ. ในการนำสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานฝ่าวิกฤติสู่ความเป็นมาตรฐานนั้นมีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันพัฒนาครูต้องเร่งพัฒนาจัดการปฏิรูปครู พัฒนาสมรรถนะครูให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูประบบ

ราชการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ดังนั้น องค์กรจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

2. ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จำนวน 235 คน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาปัญหา และความต้องการการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

ขั้นตอนที่ 2 สร้าง และตรวจสอบการพัฒนาแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3

4. ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาปัญหา และความต้องการของผู้บริหาร และครูในการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 สรุปได้ดังนี้

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ปัญหา การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า ในด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และด้านเจตคติ (Attitudes) รวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$) โดยมีปัญหาสูงสุดในด้านทักษะ (Skills) เรื่องการทำงานเป็นทีมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.20$) และมีปัญหาต่ำสุดในด้านเจตคติ (Attitudes) เรื่องจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ($\bar{X} = 2.72$)

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการการมีส่วนร่วม จากตารางพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 มีระดับความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูในด้านต่าง ๆ ในระดับปานกลางถึงระดับมาก โดยมีความต้องการการพัฒนาสมรรถนะครูในด้านความรู้ (Knowledge) เรื่องการบริหารหลักสูตร และการจัดการการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) ด้านด้านทักษะ (Skills) เรื่องการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เรื่องการบริการที่ดีอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เรื่องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) เรื่องการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เรื่องการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) เรื่องการบริหารจัดการชั้นเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) ด้านเจตคติ (Attitudes) เรื่องจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครูอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เรื่องภาวะผู้นำของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เรื่องการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิจัยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปทำการวิจัย

4.2 การสร้าง และตรวจสอบรูปแบบ พบว่า ผู้บริหารและครูมีปัญหาและความต้องการ โดยมีความต้องการการพัฒนาสมรรถนะครูในด้านความรู้ (Knowledge) เรื่อง การบริหารหลักสูตร และการจัดการการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) ด้านด้านทักษะ (Skills) เรื่องการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการ

ปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) เรื่องการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$) เรื่องการพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) ด้านเจตคติ (Attitudes) เรื่องภาวะผู้นำของครูอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เรื่องการสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) รวม 3 ด้านมีทั้งหมด 7 เรื่อง ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยโดยใช้เกณฑ์ในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด (3.51-4.50, 4.51-5.00) นำมาร่างเป็นรูปแบบ

4.3 ผลการร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คน มีประเด็นในการสนทนาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ ตอนที่ 1 ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนเห็นด้วยกับการร่างรูปแบบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะมาแก้ไขปรับปรุงแล้วสรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และนำมาสร้างรูปแบบมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ และรายการปฏิบัติรวม 39 รายการ

4.3.1 ด้านที่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge)

1.1 เรื่องการบริหารหลักสูตร และการจัดการการเรียนรู้
1.2 เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีจำนวน 4 องค์ประกอบ รวมรายการปฏิบัติจำนวน 15 รายการ ได้แก่ องค์ประกอบ ที่ 1 ร่วมวางแผนศึกษาปัญหา และความต้องการการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 4 รายการ องค์ประกอบที่ 2 ร่วมดำเนินการจัดทำแผน/โครงการ/กิจกรรมพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 3 ร่วมตรวจสอบ/กำกับติดตามการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 4 ร่วมแก้ไขพัฒนาปรับปรุงการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 2 รายการ (ดังตารางในบทที่ 4 หน้า 198-201)

4.3.2 ด้านที่ 2) ด้านทักษะ (Skills) ได้แก่ 2.1 เรื่องการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2.2 เรื่องการทำงานเป็นทีม 2.3 เรื่องการพัฒนาผู้เรียนมีจำนวน 4 องค์ประกอบรวมรายการปฏิบัติจำนวน 13 รายการ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ร่วมวางแผนศึกษาปัญหา และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติ

จำนวน 4 รายการ องค์ประกอบที่ 2 ร่วมดำเนินการตามแผน/จัดทำแผนในการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 3 ร่วมตรวจสอบ/กำกับติดตามการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 3 รายการ องค์ประกอบที่ 4 ร่วมแก้ไขพัฒนาปรับปรุงติดตามประเมินผลในการจัดทำแผนโครงการ/กิจกรรมในการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 3 รายการ

4.3.3 ด้านที่ 3) ด้านเจตคติ (Attitudes)

3.1 เรื่องภาวะผู้นำของครู 3.2 เรื่องการสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือมีจำนวน 4 องค์ประกอบ รวมรายการปฏิบัติจำนวน 11 รายการ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ร่วมวางแผนศึกษาปัญหา และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครู มีรายการปฏิบัติจำนวน 4 รายการ องค์ประกอบที่ 2 ร่วมดำเนินการจัดทำแผน/โครงการ/การจัดกิจกรรมตามแผนในการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 2 รายการ องค์ประกอบที่ 3 ร่วมตรวจสอบ/กำกับติดตาม ในการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 2 รายการ องค์ประกอบที่ 4 ร่วมแก้ไข/พัฒนา/ปรับปรุง/ประเมินผลในการพัฒนาสมรรถนะครูมีรายการปฏิบัติจำนวน 3 รายการ

4.4 ผลการประเมินความเหมาะสม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากในทุกรายการ โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.83$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับหลักการ และเหตุผลอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.89$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.72$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับกรอบแนวคิด/ทฤษฎีอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.75$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในด้านความรู้ (Knowledge) รวม 2 เรื่องอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.88$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในด้านทักษะ (Skills) รวม 3 เรื่องอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.80$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในด้านเจตคติ (Attitudes) รวม 2 เรื่องอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.90$

4.5 ผลการประเมินความเป็นไปได้ของการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากในทุกรายการ โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.80$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับหลักการ และเหตุผลอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.71$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับวัตถุประสงค์อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.78$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับกรอบแนวคิด/ทฤษฎีอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.79$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในด้านความรู้ (Knowledge) รวม 2 เรื่องอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.87$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในด้านทักษะ (Skills) รวม 3 เรื่องอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.81$ องค์ประกอบของรูปแบบเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในด้านเจตคติ (Attitudes) รวม 2 เรื่องอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.77$

5. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการอภิปรายผลที่เกี่ยวข้องกับผลการวิจัย ดังนี้

5.1 ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับสมรรถนะครูที่ครูมีปัญหา และความต้องการที่จะพัฒนา ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) คือ 1.1 เรื่องการบริหารหลักสูตรและการจัดการการเรียนรู้ 1.2 เรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีจำนวน 4 องค์ประกอบ รวมรายการปฏิบัติจำนวน 15 รายการ 2) ด้านทักษะ (Skills) คือ 2.1 เรื่องการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2.2 เรื่องการทำงานเป็นทีม 2.3 เรื่องการพัฒนาผู้เรียนมีจำนวน 4 องค์ประกอบ รวมรายการปฏิบัติจำนวน 13 รายการ 3) ด้านเจตคติ (Attitudes) คือ 3.1 เรื่องภาวะผู้นำของครู 3.2 เรื่องการสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือมีจำนวน 4 องค์ประกอบ รวมรายการปฏิบัติจำนวน 11 รายการ ในแต่ละประเภทมีองค์ประกอบ จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ร่วมวางแผน 2) ร่วมดำเนินการ 3) ร่วมตรวจสอบ/กำกับติดตาม 4) ร่วมแก้ไขพัฒนาปรับปรุงรวมรายการปฏิบัติจำนวน 39 รายการ ข้อค้นพบทั้งหมดนี้เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ที่หลากหลายทั้งในเชิงการบริหาร และเชิงการพัฒนาวิธีการเข้าด้วยกันเพราะการพัฒนาสมรรถนะครูของโรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งในด้านการศึกษาจะให้

ผู้บริหารผู้มีอำนาจใช้อำนาจพัฒนาอยู่แต่เพียงผู้เดียวไม่ได้ เพราะอำนาจบริหารไม่ได้รวมศูนย์อยู่ที่ผู้บริหารเพียงคนเดียวรวมทั้งการพัฒนาสมรรถนะครู ผู้บริหารจะต้องใช้ศักยภาพที่สูงมาก เพื่อให้ครูเข้าร่วมในการพัฒนาสมรรถนะครูอย่างสมัครใจ และเต็มใจ ดังนั้นผู้บริหารและครูต้องร่วมมือกันด้วยวิธีที่หลากหลาย โดยการหาเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดังกล่าวเป็นผลให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 3 เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับความคิดของนักวิชาการหลายท่านในเชิงบริหาร เชิงปฏิบัติการ และเชิงประเมินผล สอดคล้องกับความคิดเห็นของ[2] การบริหารจะมีประสิทธิภาพได้จะต้องมีกระบวนการบริหารอยู่ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดหน้าที่การทำงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยกำหนดว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร และดำเนินการเมื่อไร เพื่อให้สำเร็จตามแผนที่วางไว้ การวางแผนต้องควบคุมทั้งในระยะสั้น และระยะยาว 2) การจัดองค์การ (Organizing) เป็นการมอบหมายงานให้คนในแผนกหรือฝ่ายได้ปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ เมื่อแผนกหรือฝ่ายประสบความสำเร็จก็จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จด้วย 3) การเป็นผู้นำ (Leading) เป็นการจูงใจหรือชักนำหรือกระตุ้นหรือชี้ทิศทางให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย โดยการเพิ่มผลผลิตและเน้นมนุษย์สัมพันธ์ทำให้เกิดระดับผลผลิต ในระยะยาวที่สูงกว่า 4) การควบคุม (Controlling) เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องรวบรวมข้อมูล เพื่อประเมินผลการดำเนินงานเปรียบเทียบกับผลงานปัจจุบันกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และทำการตัดสินใจไปตามเกณฑ์หรือไม่คือ หลักการบริหารที่สำคัญในการบริหารประการหนึ่งที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จได้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

5.2 หลักการการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เนื่องจาก การมีส่วนร่วมมีความสำคัญ และมีความจำเป็นในการดำเนินการในทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะการทำงานร่วมกัน เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการ ความคิดเห็นถูกรับฟัง และนำไปปฏิบัติ ที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม

หรือการดำเนินการนั้น ๆ ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้การดำเนินการนั้น ๆ จึงจะประสบความสำเร็จสูงสุด การพัฒนาสมรรถนะครูในอดีตที่ผ่านมาส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะความต้องการของหน่วยงานต้นสังกัดหรือผู้มีอำนาจเป็นผู้กำหนดขึ้น จึงขาดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสมรรถนะของผู้รับการพัฒนาสมรรถนะ ผู้รับการพัฒนาสมรรถนะ ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะครูที่ผ่านมาจึงเป็นปัญหาหนึ่งของการบริหารบุคคลากรตลอดมา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงกำหนดหลักการการมีส่วนร่วมของผู้รับการพัฒนาเป็นหลักสำคัญ คือ 1) ร่วมวางแผน 2) ร่วมดำเนินการ 3) ร่วมตรวจสอบ/กำกับติดตาม 4) ร่วมแก้ไขพัฒนาปรับปรุง ซึ่งสอดคล้องกับ เดวิด และนิวสตรอม[3]กล่าวว่า เป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคลที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่มหรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้องช่วยเหลือ และร่วมรับผิดชอบทำให้เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนหรือองค์กรจึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5.3 การร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครู จากการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 คนมีประเด็นในการสนทนาจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ การพัฒนาแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในตอนที่ 1 ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนเห็นด้วยกับการร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด[4]ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการตรวจสอบหรือทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้ 1) การตรวจหรือการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้ง เพราะในประเด็นที่จะนำมาพิจารณาไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไปแต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพัฒนาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีคุณภาพมีประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ตรวจสอบ หรือประเมิน 2) เป็นการตรวจสอบหรือประเมินที่เป็นความเฉพาะทางในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนามาจากรูปแบบวิจารณ์งานศิลปะที่มี

ความละเอียดลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องมือวัดใด ๆ ต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ตรวจสอบหรือประเมินที่แท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาในระดับสูงมากยิ่งขึ้น 3) เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบหรือประเมินโดยใช้ความเชื่อของผู้ทรงคุณวุฒินั้น ๆ เทียบธรรม และมีดุลยพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานหรือเกณฑ์ การพัฒนาต่าง ๆ นั้นเกิดจากประสบการณ์ และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง และ4) เป็นรูปแบบที่ยอมให้มีการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัย และตามความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะทำการพัฒนาการบ่งชี้ข้อมูล ตลอดจนการนำวิธีเสนอสอดคล้องกับ คอนราด และวิลสัน [5] กล่าวว่าการดำเนินการ โดยใช้วิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒินี้ ถือว่าเป็นการประเมินทางการศึกษา ที่เรียกว่า การวิพากษ์วิจารณ์ทางการศึกษานั้นเอง การวิพากษ์วิจารณ์จะต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ วิธีนี้นิยมใช้มาทางอุดมศึกษา และมีความเชื่อถือได้ เพราะถือว่าการตัดสินหรือการวิพากษ์วิจารณ์ โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ เป็นอย่างดีเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ สอดคล้องกับคีฟส์[6] ได้กล่าวถึงการตรวจสอบรูปแบบหรือการทดสอบรูปแบบที่สังเคราะห์ได้นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบในการปฏิบัติจริงหรือการตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์การตรวจสอบมีหลากหลายวิธี เช่น ตรวจสอบในเชิงปริมาณ เชิงคุณลักษณะ ผลของการตรวจสอบนำไปสู่การปฏิเสธหรือยอมรับรูปแบบรวมไปถึงการนำไปสู่การสร้างรูปแบบใหม่ หรือการปรับปรุงหรือการพัฒนาแบบเดิม และสร้างทฤษฎีใหม่ต่อไป ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ในครั้งนี้เป็นไปตามหลักวิชาการทุกขั้นตอน

6. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากความเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบ มีส่วนร่วมของโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนที่ชัดเจน ด้วยเหตุนี้จึงมีข้อเสนอแนะที่สำคัญดังต่อไปนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

6.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อให้ครูมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา และความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน

6.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ

6.1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ครูเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนมากขึ้น

6.1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดระบบบริหารตามกระบวนการบริหาร คือ ควรมีการวางแผน การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างชัดเจนและมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน โดยมีการติดตาม มีการรายงานผลอย่างสม่ำเสมอ

6.1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาค้นคว้าประกอบกิจกรรมย่อยในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ ว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่ต้องกระทำก่อนหรือหลังตามลำดับของความสำคัญและความจำเป็น

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 ควรจัดทำคู่มือเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนตามรูปแบบจากการวิจัยมอบให้ผู้บริหารสถานศึกษาไปศึกษา และปรับใช้ในโรงเรียน

7. กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยด้วยความกรุณาจากบุคคล และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ จนสำเร็จเรียบร้อยด้วยดีผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณประธานกรรมการสอบ ดร. ฤชณา ชนะวราช ผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทิยา น้อยจันทร์ และดร.เกรียงพงศ์

ภูมิราช กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.พรเทพ ฐัฒน และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ดร. นริสนันท์ เดชสุระ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือให้ข้อเสนอแนะอีกทั้งยังได้ตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่แบบสอบถามจนเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือประสานงานตลอดงานวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาสละเวลาในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหาร และบุคลากรครูของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3ทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกคนในครอบครัวที่เป็นกำลังใจให้เสมอมา และขอบคุณเพื่อนทุกท่าน ที่ได้ให้ความช่วยเหลือให้การสนับสนุน และเป็นกำลังใจด้วยดีเสมอมา ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

8. เอกสารอ้างอิง

- [1] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (2544). “มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กรุงเทพฯ
- [2] P.F. Drucker, The Practice of Management, New York : Harper & Row, 2005.
- [3] David, Keith and Newstrom, W. John , Human behavior at work : Organization(8th ed.), New York : McGraw-Hill, 1985.
- [4] นพวรรณ เขาว์ดำรงสกุล, “การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในสถาบันราชภัฏ,” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2564.
- [5] C.F. Conrad, & R.F. Wilson}. ,Academic Program Review, Washington, D.C. :KoganPage, 1985
- [6] P.J.Keeves, Educational research, Methodology and measurement : An international handbook, Oxford :Pergamon Press, 1988.